

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3177/2018. (V. 22.) AB VÉGZÉSE

alkotmányjogi panasz visszautasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában – *dr. Salamon László* alkotmánybíró különvéleményével – meghozta a következő

v é g z é s t:

Az Alkotmánybíróság a Győri Ítéltábla Pf.III.20.267/2017/4. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt visszautasítja.

I n d o k o l á s

- [1] 1. A Veszprém Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet (székhelye: 8200 Veszprém, Külső-kádártai út 12., a továbbiakban: indítványozó) jogi képviselője (Tóth Ügyvédi Iroda, székhelye: 2475 Kápolnásnyék, Fő út 31.) útján terjesztett elő alkotmányjogi panaszt az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLII. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján, amelyben kérte a Győri Ítéltábla Pf.III.20.267/2017/4. számú másodfokú, jogerős ítélete – a Veszprémi Törvényszék 14.P.20.652/2017/5/I. számú elsőfokú ítéletére is kiterjedő hatályú – alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését.
- [2] 1.1. Az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló ügyben az indítványozóval szemben egy fogvatartott indított kártérítési pert. A felperes keresetében kérte, hogy kötelezze a bíróság az indítványozót 3 500 000 Ft sérelemdíj megfizetésére. Keresetét személyiségi jogának megsértésére alapította, mert előzetes letartóztatásának ideje alatt a jogszabályi előírásokkal ellentétes, embertelen és megalázó helyzetbe került. A zárkája zsúfolt volt, a rácsok akadályozták a kilátást és a fény bejutását, valamint a levegő áramlása is elégtelen volt és nyáron a zárka erőteljesen felmelegedett.
- [3] 1.2. Az elsőfokú bíróság úgy ítélte meg, hogy 500 000 Ft az az összeg, amely az elszenvedett sérelmekkel arányban áll, amely szükséges, de egyben elegendő is a felperest ért nem vagyoni hátrányok kompenzálásához. A sérelemdíjat azon az alapon ítélte meg az elsőfokú bíróság, hogy az indítványozó a felperest hosszabb időn keresztül olyan zárkákban helyezte el, amelyekben nem biztosították a mozgástér minimális mértékét. A többi sérelem okán kártérítést nem állapított meg a felperes javára, jöllehet azokat figyelembe vette a sérelemdíj mértékének a meghatározása során.
- [4] 1.3. Az indítványozó fellebbezésére eljáró másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletének megfellebbezett rendelkezését helybenhagyta. Indokolásában rögzítette az ítéltábla, hogy a törvényszék által megállapított sérelemdíj összege alapos, mivel az alkalmas a felperest ért személyiségi jogi sérelem kompenzálására, és a kialakult bírói gyakorlatnak is megfelel.
- [5] 2. A jogerős bírósági döntéssel szemben a sérelemdíj megfizetésére kötelezett indítványozó nyújtott be alkotmányjogi panaszt, amely szerint a támadott ítélet sérti az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdését, az I. cikk (3) bekezdését, a IV. cikk (1) bekezdését, a XV. cikk (1) bekezdését, a XXIV. cikk (1) és (2) bekezdéseit, a XXVIII. cikk (1) bekezdését, valamint a 28. cikkét. Az indítványozó az Abtv. 53. § (4) bekezdése alapján kérte, hogy az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszban támadott döntés végrehajtását eljárásának befejezéséig függesse fel.
- [6] 2.1. Az indítványban írtak értelmében az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése részét képező jogbiztonság és jogállamiság elve azáltal sérült, hogy a másodfokú bíróság néhány kúriai döntés alapján eltért a korábban folytatott állandó bírósági gyakorlattól. A sérelmezett ítélet a korábbi döntésekkel ellentétben nincs tekintettel arra, hogy az indítványozót befogadási kötelezettség terheli akkor is, ha nem tudja a jogszabályi feltételek szerint elhelyezni a fogvatartottakat.

- [7] Az Alaptörvény 28. cikkének a sérelme is felmerült, mert a bírósági ítélet eredménye a közjónak ütközik és nem látható, hogy a döntés milyen erkölcsi és gazdasági célt szolgál.
- [8] 2.2. Az Alaptörvény az I. cikk (3) bekezdése sérelmét az okozza az indítványozó szerint, hogy a támadott ítélet nem vette figyelembe, hogy a felperesnek a kárt nem az indítványozó okozta, hanem a belügyminiszter, aki felelős a büntetés-végrehajtási szervezetek működéséért. A miniszternek, illetve a minisztériumnak kellett volna gondoskodnia arról, hogy a jogszabályi követelményeknek megfelelő feltételek objektíve rendelkezésre álljanak.
- [9] Az Alaptörvény IV. cikk (1) bekezdése azért sérült, mert a bírósági döntés ellentétes a társadalom többi szereplőjének személyi biztonságához fűződő érdekével.
- [10] Azáltal, hogy az indítványozót olyan magatartásért kötelezték kártérítésre, amely más – nevezetesen a fenntartó – magatartására vezethető vissza, sérült az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdése is, azaz hátrányos megkülönböztetést valósított meg a bírósági ítélet.
- [11] Az Alaptörvény XXIV. cikk (1) és (2) bekezdései, valamint a XXVIII. cikk (1) bekezdése sérelme több okra vezethető vissza az indítványban előadottak szerint. E jogok sérelmét okozta a bírósági döntés, amelynek eredményeképpen a szubjektív, felróhatóságon alapuló felelősség helyett az indítványozóval szemben eredményfelelősség került alkalmazásra. Azért is csorbultak ezek a jogok, mert a fogvatartás még a 32/2014. (XI. 3.) AB határozat meghozatalát megelőző időszakra esett, amikor a „lehetőség szerint” kitétel a szabadságvesztés és előzetes letartóztatás végrehajtásának szabályiról szóló 6/1996. (VII. 12.) IM rendelet hatályos szövegében még szerepelt, így az indítványozó magatartásának jogellenessége nem lett volna megállapítható. E jogok körében hivatkozott az indítványozó arra is, hogy az elhelyezési körülményekre vonatkozó követelmények és az indítványozóra irányadó befogadási kényszer kettősségét sem értékelte a bíróság.
- [12] 3. Az Alkotmánybíróság az Abtv. 56. § (1) és (2) bekezdésében meghatározottak alapján tanácsban eljárva vizsgálta, hogy az Abtv. 27. §-ára alapított indítvány megfelel-e az alkotmányjogi panasz befogadására vonatkozó követelményeknek.
- [13] 3.1. Tekintettel arra, hogy az alkotmányjogi panaszt – az Abtv. 30. § (1) bekezdése szerinti hatvan napos határidőn belül – állami szerv nyújtotta be, az Abtv. 51. § (1) bekezdése alapján elsőként azt kellett mérlegelni, hogy az állami szerv jelen ügyben rendelkezik-e az alkotmányjogi panaszbenyújtására indítványozói jogosultsággal.
- [14] Az Alkotmánybíróság a 3091/2016. (V. 12.) AB határozatában (a továbbiakban: Abh.) az alkotmányjogi panaszszal kapcsolatos indítványozói jogosultságot illetően úgy foglalt állást, hogy „[a] jogosultság létét, vagy hiányát ugyanis az alapozza meg, hogy az alapul fekvő jogviszonyban az állam, az állami szerv magánjogi jogalanyként, vagy közhatalmi szervként járt-e el” (Abh., Indokolás [19]). Rögzítette a hivatkozott határozat azt is, hogy az állam, az állami szerv indítványozói jogosultságának fennállását illetően, az Alkotmánybíróságnak a vizsgálatát esetről-esetre kell lefolytatnia az indítvány befogadhatóságáról való döntés során, amelynek során figyelemmel kell lenni az indítványozó szerv alkotmányos szerepére és ebből fakadó alapjogvédelmi funkciójára is (Abh., Indokolás [22]).
- [15] A fenti megállapítások alapján az Alkotmánybíróság legutóbbi döntésében, amely a jelen ügy tényállásával szinte azonos volt, arra a következtetésre jutott, hogy „a felperes elhelyezésével kapcsolatos intézkedés, mint az arra alapított kártérítési igény határozattal történő elutasítása az állami szerv közhatalmi döntése volt, ezért jelen ügyben a büntetés-végrehajtási intézet indítványozói jogosultsággal nem rendelkezik” [3117/2018. (IV. 9.) AB végzés, Indokolás [15]–[17]].
- [16] Ezt az értelmezést erősítik a 3055/2018. (II. 20.) AB végzés indokolásának [11]–[19] bekezdései is, amelyekben a testület leszögezte, hogy a kisajátítási eljárásban részt vevő állami szerv – még akkor sem, ha gazdasági társasági formában működik – a kisajátítási jogviszonnyal kapcsolatos jogvitában indítványozóként nem léphet fel az Alkotmánybíróság előtt.
- [17] 3.2. Az Alkotmánybíróság ezen ügyben sem kívánt eltérni a fenti értelmezéstől, ezért megállapította, hogy az indítványozó, amely alapító okirata szerint büntetés-végrehajtási tevékenységet ellátó, a Belügyminisztérium irányítása alá tartozó központi költségvetési szerv, nem jogosult alkotmányjogi panasz előterjesztésére.

- [18] Az indítványozó közhatalmi minőségében járt el a fogvatartás foganatosítása során; a sérelmezett döntés meghozatala is közhatalom gyakorlásának minősül. Az Abtv. 27. §-a szerinti alkotmányjogi panasz indítványozójaként az a szerv vagy személy fordulhat az Alkotmánybírósághoz, amely a közhatalomtól elkülöníthető. Ezen panasz eljárás célja ugyanis az, hogy a közhatalom alaptörvényt sértő magatartásával szemben alkotmányos védelmet nyerjenek a magánszféra alanyai. Ez a reláció a jelen ügyben nem állt fenn. Közhatalmat gyakorló szerv közhatalma gyakorlásával összefüggésben sérelmezte a közhatalmat gyakorló szerv döntését. Tehát az indítványozó a jogviszonyban nem magánjogi, mellérendelt jogalanyként jelent meg, hanem a közhatalom hordozójaként. Ilyen körülmények között egyfelől Alaptörvényben biztosított jog az indítványozó oldalán, másfelől a jogok bíróság által történő megsértése nem állapítható meg. Ez a megállapítás egyaránt vonatkozik az anyagi és az eljárási természetű Alaptörvényben biztosított jogokra.
- [19] 3.3. Az indítványozó az Abtv. 53. § (4) bekezdésére hivatkozva kérte, hogy az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszban támadott döntés végrehajtását, eljárásának befejezéséig függessze fel. Az Alkotmánybíróság kivételesen, az Abtv. 61. § (1) bekezdésében foglalt körülmények fennállása esetén hívhatja fel a bíróságot a kifogásolt döntés végrehajtásának felfüggesztésére, jelen ügyben azonban a fentiekre tekintettel erről nem kellett rendelkeznie.
- [20] 4. Fentiek szerint az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az alkotmányjogi panasz befogadására nincs lehetőség, mivel az nem felel meg az Abtv. 27. §-ában, valamint az 51. §-ának (1) bekezdésében foglalt feltételeknek. Az Alkotmánybíróság ezért a kérelmet az Abtv. 56. § (1)–(3) bekezdései, valamint az Ügyrend 30. § (2) bekezdés c) pontjának második fordulata alapján visszautasította.

Budapest, 2018. május 10.

Dr. Salamon László s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Szabó Marcel s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szalay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Salamon László alkotmánybíró különvéleménye

- [21] A visszautasítást tartalmazó többségi döntéssel nem értek egyet.
- [22] Mint azt már korábbi döntéshez fűzött párhuzamos indokolásomban {lásd: 3055/2018. (II. 20.) AB végzés, Indokolás [22]–[23]} is kifejtettem, nem tudom elfogadni a jelen ügyben a visszautasítás indokaként felhozott azon érvelést, miszerint az állami (itt: költségvetési) szervet, magát az államot, vagy akár a helyi önkormányzatokat – pusztán e minőségükre tekintettel – a részvételükkel folyó bírósági eljárásokban született bírói döntésekkel szemben eleve ne illethetné meg az Abtv. 27. §-a szerinti ún. „valódi” alkotmányjogi panasz benyújtásának joga.
- [23] Elvi kiindulásként álláspontom szerint az Alaptörvény I. cikk (4) bekezdéséből következően az említett szerveket is megilletik mindazon Alaptörvényben biztosított jogok, amelyek természetüknél fogva nem csak az emberre vonatkoznak. Ez független attól, hogy az e szervek részvételével folyó konkrét jogvita a szerv esetleges korábbi közhatalmi-közigazgatási aktusával, vagy más, például polgári jogi jogviszonnyal áll-e összefüggésben.
- [24] Amíg lehetnek indokai annak, hogy az Abtv. 26. § (1) [vagy akár (2)] bekezdése szerinti normakontrollra irányuló panaszt állami szerv ne nyújthasson be, addig ugyanez az Abtv. 27. § szerinti, vagyis a bírói döntéssel szemben benyújtható panaszokra nem áll, mivel a jogalkalmazásban (és jogérvényesítésben) megnyilvánuló bírói hatalomgyakorlásnak – a jogállam elvéből adódóan – az állam (állami szervek) és az egyéb jogalanyok egyaránt és egyenlő mértékben, a törvény előtti egyenlőség elvének megfelelően, egymáshoz képest a mellérendeltség pozíciójában vannak alávétve.

[25] Ezért az olyan értelmezéssel, amely az Abtv. 27. §-a szerinti védelemből az indítványozót a fent vitatott okfejtéssel kizárja, nem tudok egyetérteni; a többségi döntést erre tekintettel nem támogatom.

Budapest, 2018. május 10.

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/197/2018.

• • •